

Славіта Марія Павлівна,

здобувач другого (магістрського) рівня вищої освіти Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Галустян Олена Аркадіївна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Забезпечення прав і свобод людини і громадянина є одним із пріоритетних завдань держави, але на шляху до досягнення такої мети виникає значна кількість перепон, що можуть вплинути на відповідний процес. Разом із цим Національна поліція України є однією із найбільш впливових державних інституцій, метою діяльності якої є забезпечення прав і свобод людини і громадянина та убезпечення осіб від їх порушення. У свою чергу, ефективність виконання Національною поліцією України своїх функцій залежить і від дотримання безпосередньо поліцейськими чинного законодавства.

На сьогоднішній день система забезпечення дотримання дисципліни і законності в системі Національної поліції України є досить багатогранною. Однією із відповідних інституцій є спеціальне професійно-психологічне забезпечення їх професійної діяльності.

З метою підвищення ефективності діяльності поліцейських Національної поліції України надважливо здійснювати спеціальне професійно-психологічне забезпечення їх професійної діяльності, направлене на здійснення ефективного професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію, визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності, психологічну підготовку поліцейських до виконання своїх обов'язків, проведення психопрофілактичної роботи, надання поліцейським всебічної психологічної допомоги та впровадження в діяльність поліцейських сучасних психологічних технологій.

Основною ціллю психологічного забезпечення психологічної підготовки діяльності поліції є підвищення психологічної стійкості працівників поліції і створення оптимальних психологічних умов для виконання ними професійної діяльності.

Правову основу психологічного забезпечення підрозділів Національної поліції України протягом професійної діяльності складають: Конституція України, КПК України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інші нормативні документи України про діяльність Національної поліції України.

Перш за все належить визначити поняття психологічного забезпечення, – це комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних, психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності [1].

Психологічна готовність фахівців до службової діяльності є результатом цілеспрямованого та неперервного процесу їхнього професійного навчання та виховання. Основи психологічної готовності майбутніх керівників органів і підрозділів сил цивільного захисту закладаються в стінах закладів вищої освіти (ЗВО), де вони формуються та розвиваються як особистості та відповідальні посадовці.

Для переходу від стану готовності виконувати професійні завдання в нових умовах до реального їх виконання необхідний процес актуалізації особистісних можливостей курсантів – їх перехід з потенційного стану в реальну дійсність, що супроводжується зміною внутрішнього світу особистості.

Готовність фахівців, це як складне особистісне утворення, ядром якого є позитивні мотиви, настанови й усвідомлення високої цінності професійної діяльності, підкріплені сформованими соціально та професійно важливими якостями, інтегрованою, загальними і фаховими компетентностями [2, с. 94].

Так, особливості забезпечення психологічного здоров'я працівників Національної поліції вивчали В. Барко та В. Остапович; питання формування психологічної та фізичної готовності особистості до дій в екстремальних умовах у своїх працях висвітлювали І. Клименко та В. Лефтеров; І. Пампура та Н. Ярема аналізували проблему використання психотехнологій у практиці підготовки особового складу правоохоронних органів; психологічні аспекти спілкування з особами, які мають намір скоїти суїцид, досліджували С. Яковенко та О. Цильмак [3; 4; 5]. Психологічна компетентність стала предметом вивчення у роботах багатьох учених.

На підставі аналізу нормативно-правової бази, цілком зрозуміло що головними документами, які регламентують питання організації та проведення професійної та службової підготовки поліцейських, є Закон України від 02.07.2015 «Про Національну поліцію» [6], Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [7], а також наказ Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) від

26.01.2016 «Про затвердження положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» [8].

У контексті зазначених правових актів слід відмітити як саме вони впливають на професійно-психологічну підготовку поліцейських.

У статті 72 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) зазначено, що професійне навчання поліцейських включає декілька видів, а саме: первинну професійну підготовку; підготовку в закладах вищої освіти (далі – ЗВО); післядипломну освіту; службову підготовку як систему заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності. Стаття 73 Закону вказує, що поліцейські, які вперше прийняті на службу до поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами, затвердженими МВС України. Стаття 74 Закону передбачає, що до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років. Стаття 75 Закону встановлює, що для поліцейських є обов'язковою також післядипломна освіта, яка здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», і складається з таких елементів: спеціалізація; перепідготовка; підвищення кваліфікації; стажування. Згідно із Законом післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в закладах освіти, зокрема на договірних умовах. Перші три види професійного навчання здійснюються закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України, навчальними планами і програмами яких передбачено вивчення психологічних дисциплін, пов'язаних з ефективною комунікацією, стресостійкістю поліцейських тощо. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» (далі – Наказ) визначає організацію, принципи, напрями, функції системи психологічного забезпечення, а також організацію роботи з курсантами та співробітниками, які потребують психологічної підтримки та допомоги. Відповідно до пунктів 1, 2 розділу 2 Наказу підрозділом, на який покладено нормативне та методичне забезпечення, контроль за організацією та виконанням завдань системи психологічного забезпечення в органах, підрозділах поліції, є структурний підрозділ з питань психологічного забезпечення центрального органу управління Національної поліції України (далі –

СППЗ НПУ), а у ЗВО та науково-дослідних установах МВС України – структурний підрозділ з питань психологічного забезпечення апарату Міністерства внутрішніх справ України (далі – СППЗ МВС). Основними завданнями та функціями СППЗ НПУ є: 1) організація та безпосереднє проведення заходів психологічного забезпечення в центральному органі управління поліцією; 2) організаційно-методичне та інформаційне забезпечення роботи підрозділів психологічного забезпечення органів поліції; 3) організація та координація діяльності підрозділів психологічного забезпечення органів поліції; 4) забезпечення контролю за виконанням нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України та організаційно-розпорядчих документів Національної поліції України з питань психологічного забезпечення в органах і підрозділах Національної поліції України; 5) участь в організації роботи з добору, раціонального розподілу та призначення кадрів, навчання і професійної підготовки психологів поліції; 6) організація підготовки проєктів нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів з питань психологічного забезпечення в органах, підрозділах Національної поліції України; 7) вивчення та аналіз стану роботи з психологічного забезпечення в органах, підрозділах Національної поліції України; 8) вивчення, узагальнення та поширення в органах і підрозділах Національної поліції України вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань психологічного забезпечення; 9) взаємодія із СППЗ МВС у частині реалізації завдань психологічного супроводження освітнього процесу в ЗВО та установах (зкладах) Національної поліції, які здійснюють професійну підготовку поліцейських; 10) взаємодія із закладами охорони здоров'я та реабілітації Міністерства внутрішніх справ України в частині профілактики та зміцнення психічного здоров'я поліцейських [9].

Таким чином, психологічна підготовка працівників поліції ще у ЗВО має бути спрямована на формування стійкості до:

- негативних чинників службової діяльності: напруженості, відповідальності, ризику, небезпеки, дефіциту часу, невизначеності, несподіванок тощо;

- травмувальних чинників, що значно впливають на психіку: виду крові, трупів, тілесних ушкоджень та ін.;

- ситуацій протистояння: вміння вести психологічну боротьбу з особами, що протидіють попередженню, розкриттю та розслідуванню злочинів; протистояти психологічному тиску, маніпулюванню з боку як законослужняних громадян, так і правопорушників; не піддаватися на провокації та ін.;

- конфліктних ситуацій у службовій діяльності: вміння проаналізувати внутрішні причини конфлікту, розібратися в закономірностях їх виникнення, протікання і знайти способи

вирішення конфліктних ситуацій; уміння володіти собою в психологічно напружених, конфліктних, провокаційних ситуаціях [10, с. 63–66].

Вітчизняні науковці, В. І. Барко, В. В. Барко та В. П. Остапович, до завдань системи психологічного забезпечення Національної поліції України відносять: 1) формування професійно-психологічної надійності працівників поліції шляхом ретельного психологічного добору, раціональної розстановки кадрів та максимального розкриття їх потенційних можливостей; 2) формування психологічної готовності працівників поліції до ефективного виконання ними професійних завдань у різноманітних умовах службової діяльності; 3) здійснення психопрофілактичної роботи, зведення до мінімуму негативного впливу на працівників поліції шкідливих факторів службової діяльності, надання необхідної психологічної допомоги учасникам бойових дій з метою збереження їх фізичного здоров'я та психологічного благополуччя; 4) створення оптимальних соціально-психологічних умов для ефективної професійної діяльності працівників поліції та службових колективів; 5) психологічне супроводження оперативних заходів та слідчих дій [11, с. 176–181].

У підсумку, варто зазначити, що покращення психологічного забезпечення працівника поліції є актуальною потребою і об'єктивною реальністю. Вибір методів удосконалення психологічного забезпечення правоохоронців потрібно здійснювати ретельно та відповідально. Обрані методи безпосередньо впливають на результат, а саме сприяють розвитку стресостійкості, ефективній комунікації, профілактиці професійного вигорання та формуванню психологічної стійкості, а отже, на ефективне, якісне та успішне виконання Національною поліцією України своїх функцій.

Список використаних джерел

1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#n15>.
2. Козяр М., Литвин А. Теоретичні засади формування готовності фахівців цивільного захисту до діяльності в екстремальних ситуаціях. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2017. № 1. С. 85–98.
3. Барко В. І., Клименко І. В., Криволапчук В. О. Профілактика адитивної поведінки у працівників ОВС України : навчальний посібник. Київ, 2009. 52 с.
4. Остапович В. П., Бабенко В. Г., Кириєнко Л. А. Психологічна та фізична готовність особистості до дій в екстремальних ситуаціях : практичний посібник. Київ : ДНДІ МВС України, 2016. 68 с.
5. Цільмак О. М., Рассоха С. І., Ананьєв А. М. Психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ : навчальний посібник. Київ : НАВСУ, 2001. 52 с.

6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

7. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 №877:URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п#Text>.

8. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>.

9. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських :наказ МВС України від 06.02.2019 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>.

10. Євдокімова О. О. Специфіка формування психологічної стійкості у поліцейських у процесі професійної підготовки. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2018. С. 63–66.

11. Барко В. І., Барко В. В., Остапович В. П. Професійна психологічна підготовка поліцейських Національної поліції України. Науковий вісник ХДУ. Т. 1. № 2. 2018. С. 176–181.

УДК 343.9:159.9

Тимченко Катерина Андріївна,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Савенко Вікторія Петрівна,

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ КІБЕРТЕРОРИЗМУ ТА ЇХ КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

З розвитком високих технологій та їх подальшим проникненням у повсякденне життя, предмет людської діяльності зміщується з фізичного у віртуальний світ. Однак, поряд з позитивними зрушеннями, такими як скорочення часу і ресурсів, що витрачаються на обмін інформацією, зміни, прийняття рішень і розвиток бізнесу, існують і негативні зрушення, наприклад, те, що злочинність в її традиційному розумінні починає змінюватися, і, здавалося б, стабільні